

HE 147/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi. Ympäristövaliokunta, 5.11.2024

Suomen ilmastopaneeli

Lassi Ahlvik, Risto Soukka, sihteeristö Sally Weaver

Taustaa

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, joka koskee merituulivoiman rakentamista ja käyttöä Suomen talousvyöhykkeellä. Merituulivoimaa koskevassa esityksessä hallituksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla. Uuden lain mukaan valtioneuvosto voi valita alueita merituulivoimakäyttöön ja järjestää kilpailutuksia niiden käyttöoikeuksista, jolloin voittajalle myönnetään hyödyntämislupa määrääjäksi hankkeiden toteuttamista varten.

Esityksen mukaan Energiavirasto järjestää kilpailutukset merituulivoima-alueista, ja kilpailun voittaja saa yksinoikeuden hakea hyödyntämislupaa. Päätökset tehdään tarjouksen hinnan ja laadullisten tekijöiden perusteella. Lupakäytäntöjä uudistetaan niin, että hyödyntämislupa kattaa oikeuden tutkia ja hyödyntää alueita merituulivoimahankkeille määrääjäksi. Rakentamislupa myönnetään jatkovaiheessa. Esityksessä säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelyjen soveltamisesta, kuten ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset lupavaatimukset.

Suomen ilmastopaneelin näkemykset

Ilmastopaneeli kannattaa hallituksen esitystä. Tuulivoiman lisärakentaminen nopeuttaa siirtymistä kohti hiilineutraalia sähköntuotantoa Suomessa ja mahdollistaa osaltaan vähäpäästöisen suomalaisen tuotannon ja sen kasvun. Myönteinen ilmastovaikutus kohdentuu näin ollen pääosin päästökauppa- ja taakanjakosektorille, mutta mahdollisuuksia tarjoutuu myös taakanjakosektorille sähkön kulutuksen kohdistuessa myös liikenteen ja työkoneiden sähköistymiseen, synteettisten polttoaineiden tuotantoon tai lämmityssektorille. Investointien ajoituksesta riippuen vaikutusta on lähinnä ilmastolain mukaisiin 2035 hiilineutraaliuden ja 2040 päästötavoitteiden saavuttamiseen unohtamatta mahdollisuuksia, joita tarjoutuu fossiilisia syötteitä korvaavien kemikaalien ja muovien tuotannossa.

Ilmastopaneelin ja muun tiedeyhteisön tehtävä on riippumattomasti tarkastella Suomessa toteutettua ilmastopolitiikkaa. On tärkeää järjestää huutokauppa niin, että valintakriteerit, voittaneet tarjoukset ja hinnat ovat julkisia, jotta tiedeyhteisö pystyy tekemään ilmastopolitiikan jälkikäteisarviointia. Avoin hintainformaatio auttaa kaikki markkinaosapuolia ja sitä kautta huutokaupan toimintaa. Tämä puoltaa HE:ssä valittua toteutustapaa, ja sama avoimuus pitäisi olla käytössä myös aluevesillä toteutetuissa huutokaupoissa.

HE tunnistaa oikein, että huutokaupan ei tule pyrkiä yksinomaan maksimoimaan valtion tuloja vaan huomioimaan yhteiskunnan tavoitteet laajemminkin. Hyvin suunniteltu huutokauppa tuo toki valtiolle tuloja, mutta se myös jakaa hyödyntämisoikeudet toimijoille, jotka voivat rakentaa halvimmalla tuotantokustannuksella, ja jotka todennäköisimmin saavat vaativat hankkeet valmiiksi. Hyvin suunniteltu huutokauppa edistää kustannustehokasta ilmastopolitiikkaa. Ilmastopolitiikan kannalta negatiivinen skenaario on sellainen, jossa hyödyntämisoikeudet varataan, mutta rakentamista ei

aloiteta. Tämä pyritään estämään lakiehdotuksessa vakuuksien kautta. Toinen vaihtoehto olisi liittää hyödyntämisoikeuksiin velvoitteita, jotka tulee toteuttaa tai muuten oikeus raukeaa.

Huutokaupan kilpailullisuuteen vaikuttaa tarjoajien tieto kohteesta, ja ideaalitapauksessa kaikilla osapuolilla olisi käytettävissä sama informaatio ennen tarjouksen tekemistä. Jos kohteen laatuun liittyy epävarmuutta, se laskee huutokaupan toteutuneita hintoja ja valtion saamia tuloja. Ennen huutokauppaa julkisen tahon pitäisi kartoittaa merenpohja ja julkaista tiedot kaikille osapuolille. Osana kartoitusta pitäisi olla monimuotoisuudelle herkimpien alueiden kartoitus, jolloin tietoa voitaisiin käyttää hyväksi valittaessa kohteet niin, että negatiivinen vaikutus meriluonnon monimuotoisuudelle on mahdollisimman pieni.